

MARKET GARDEN

Josef NOVOTNÝ, foto autor

Na sklonku léta roku 1944 sílí u spojenců přesvědčení, že stačí zasadit německé armádě mohutný úder, jenž způsobí zhroucení západní fronty. Tohoto úderu však nejsou spojenci v důsledku zásobovací krize schopni. Přes 20 000 tun potravin a výstroje, 21 milionů litrů benzínu a tisíce tun dělostřelecké a pěchotní munice je třeba denně dopravit bojujícím vojskům z 450 km vzdálených pláží Normandie.

Jindy opatrný Montgomery předložil ambiciózní plán: pomocí americké 101. a 82. výsadkové divize a 1. britské výsadkové divize spolu s polskou výsadkovou brigádou obsadit mosty na trase Eindhoven, Nijmegen, Arnhem a ty držet do příchodu pozemních jednotek XXX. sboru generála Horrockse. Vojska by touto akcí obešla obávanou Siegfriedovu linii a po dosažení německého území by bylo ohroženo průmyslové Porúří. Válka by tak mohla skončit do Vánoc roku 1944.

Do programu cesty po vojenských památkách Beneluxu, pořádané cestovní kanceláří Praděd, byly zařazeny dvě lokality připomínající boje operace Market Garden.

V městečku Groesbeek se nachází zajímavé muzeum, jež zaujme návštěvníka již svou architekturou - jedna z budov připomíná vrchlík padáku. Expozice začíná souborem dokumentů a fotografií, které vysvětlují nejen nástup fašismu v Německu, ale i sílící fašistické tendence v samotném Holandsku. Exponáty - kabina kluzáku WACO, výsadkářská výstroj a výzbroj, část transportního letounu C-47 - připomínají boje 82. výsadkové divize v této oblasti. Divize měla za úkol obsadit šestnáctikilometrový střední úsek, zajistit groesbeecké výšiny před

útokem z blízkého německého území a zajistit mosty přes Maasu a Waal včetně hlavního, 400 m dlouhého mostu v Nijmegenu.

Prvními vojáky, kteří se dotkli holandské půdy, byli značkaři vyznačující zóny dopadu. V jejich výbavě vedle barevných pásů, značek a dýmovnic byl i přenosný navigační maják AN/PPN1 Eureka. Vystavená horská houfnice ráže 75 mm, kterou s úspěchem používali výsadkáři, připomíná historický seskok dělostřeleckého praporu. Dvanáct houfnic rozložených na 7 částí bylo vysazeno spolu s 700 dávkami munice. Během hodiny již všechna děla střelila na nepřítele.

Další exponát - velmi křehká skládací pramice - připomíná děsivou epizodu z dobývání mostu v Nijmegenu, kdy vojáci 504. pluku na 26 pramicích provedli výsadek na druhý konec mostu. Po nemilosrdné řeži za velkých ztrát neporušený most spojenci obsadili, nicméně oběť amerických výsadkářů byla marná. Britští tankisté odmítli bez podpory zaostávající pěchoty pokračovat v útoku a osvobodit zle tísněné výsadkáře v 16 km vzdáleném Arnhemu. Zastavili své tanky a vařili čaj.

Další výmluvný exponát - malé ptačí tělíčko na talíři - uvádí návštěvníky muzea do období po krachu operace

Market Garden, kdy v kruté zimě roku 1944 tisíce Holanďanů zahynuly hladu. Že tyto ztráty nebyly ještě větší, vděčí Holanďané vydatné potravinové pomoci, kterou spojenecké letectvo shazovalo do tohoto prostoru.

V závěru expozice je umístěna velká plastická mapa, na níž je světelnými body znázorněna operace Market Garden a pozdější osvobozující operace Veritable. K radosti z osvobození se ovšem přidal i akt zúčtování s domácimi zrádci a kolaboranty. Kvůli podezření z kolaborace bylo zadrženo přes 200 000 lidí. Na 60 000 jich ztratilo občanská práva, 30 000 lidí bylo uvězněno a 36 popraveno.

V druhé budově v podobě padáku jsou pietně umístěny emblémy bojujících jednotek spojenců a seznamy všech jejich padlých v bojích na území Holandska.

Druhým cílem naší cesty byl nejvzdálenější úsek v Arnhemu. Britští výsadkáři zde byli vysazeni až 10 km od mostu, navíc britská výzvědná služba podcenila fakt, že v prostoru se nacházejí dvě pancéřové divize SS. Hotel Hertenstein na předměstí Arnhemu byl v době války sídlem Modelova štábu a po výsadku sloužil jako velitelství a poslední obranný perimetr velitele 1. britské výsadkové divize generála Urquharta. V muzeu jsou sbírky uniform, zbraní, dobových fotografií a řada osobních předmětů účastníků bojů. Najdeme zde i pověstný lovecký roh, kterým velitel 2. praporu John Frost dával signály k útoku na arnhemský most. V bývalých vinných sklepech hotelu jsou dioramata, zobrazující stěžejní momenty operace. Naturalisticky je zpodobněno utrpení raněných, které již neměl kdo ošetřovat, nebo zoufalá snaha spojařů navázat spojení s XXX. sborem. Kolaps spojení byl též jednou z příčin krachu celé operace.

V závěru jsme navštívili vojenský hřbitov na předměstí Arnhemu, kde je pochován i jeden z držitelů nejvyššího britského vyznamenání - Viktoriina kříže - kapitán letectva D. Lord. I jeho hrdinská oběť byla marná. Po týdnu bojů se z 10 000 nasazených výsadkářů probilo zpět ke svým jednotkám pouhých 2163 mužů. ■

